

บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

The Role of Buddhist Monks in Banphotphisai District in Promoting the Livelihood of People Based on the Sufficiency Economy Philosophy

พระครูนิรมิตเวฬุวัน (ประยูร จิรสุโก)¹ และศิริโรจน์ นามเสนา²
Phrakru Niramitwaruwan (Prayoon Cirasubho) and Sirirotn Namsena

Received: April 25, 2020

Revised: August 23, 2020

Accepted: August 24, 2020

DOI: 10.14456/jra.2021.2

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารตำรา ผลงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอบรรพตพิสัย และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบสามเส้า ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการขับเคลื่อนร่วมกันหลายภาคส่วน ประกอบด้วย บ้านหรือชุมชน วัด โรงเรียนและราชการ ผ่าน 3 บทบาท ประกอบด้วย บทบาทด้านการให้ความรู้ บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และ บทบาทด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน เพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้บรรลุเป้าประสงค์ 3 ด้าน คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, การส่งเสริมการดำรงชีวิต, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

¹ คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์; Nakhonsawan Provincial Office of Buddhism

^{2, 3} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: direk_30@hotmail.co.th, Tel. 083-4883016

This research article had objectives to study the role of the Buddhist monks in Banphotphisai District in promoting the livelihood of people based on the sufficiency economy philosophy, it was a qualitative research it was collected the research information from the Tripitaka, seminar documents, 9 key informants which it was composed of the leader societies, academicians, local wisdoms and villagers, the research tools and quality testing were used the structure interviewed, and research analysis through the “Triangulation Research Method.” In this case, the research found the Buddhist monks in Banphotphisai District in promoting the livelihood of people based on the sufficiency economy philosophy, they coordinated to drive together, they were house or community, monastery, and the government officials through three of their roles, they were sharing the knowledge, financial, support and promote the way of people’s better life as according to the main 3 objectives of the sufficiency economy philosophy : sufficiency, reasonable, and build up the community’s strong.

Keywords: The Role of Buddhist Monks, Promoting the Livelihood, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวปฏิบัติ โดยยึดหลักความพอดีกับศักยภาพของตนเอง บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นประการสำคัญ ถึงแม้ว่าแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นไปสู่กลุ่มเกษตรกร หรือผู้มีที่ดินทั้งหลายแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องกลับไปสู่ภาคเกษตรทั้งหมด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ในสภาพความเป็นจริง สำหรับคนอยู่นอกภาคเกษตรนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็ต้องถูกนำมา ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตเพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติตน ไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรมใด อาชีพใดก็ต้องยึดวิถีชีวิตไทย อยู่แต่พอดี อย่าฟุ้งเฟ้ออย่างไร้ประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ให้ยึดเส้นทางสายกลาง อยู่กินตามฐานะโดยใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต จำเริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง ต้องตั้งอยู่บนหลักของ “รู้ รัก สามัคคี” ใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลงกระแสนิยมโลกาภิวัตน์ โดยให้รู้ถึงเหตุและผลตามสภาพแวดล้อมหรือบริบทของสังคมไทย ให้รู้จักแยกแยะสิ่งดี หรือสิ่งเลว สิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์ ตามสภาพความเป็นจริงของบ้านเมืองของเราเป็นที่ตั้ง ให้มีความรัก ความเมตตาที่จะช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นจากภัยพิบัติและรวมพลังกันด้วยความสามัคคีเป็นหมู่เหล่าขจัดข้อขัดแย้งไปสู่ความประนีประนอม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้งเศรษฐกิจพอเพียงคือการดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาสู่วิถีชีวิตไทยที่จะทำให้ชาติบ้านเมือง และตัวเราหลุดพ้นจากความทุกข์ ด้านเศรษฐกิจ

และมีความสุขในที่สุด ซึ่งหลักการพัฒนาตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวความคิดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และ ความยั่งยืน ของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ: หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล: หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว: หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้: ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และเงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับผลจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีตามที่พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557) เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าคณะภาค 2 และกรรมการมหาเถรสมาคม ได้กล่าวไว้ว่า “...ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตรงกับหลักการดำรงชีวิตในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าสัมมาอาชีวะซึ่งเน้น มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลางระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ตามหลักภาวนา 4 ซึ่งไม่มุ่งการสนองตัณหาที่ไม่มีวันเต็มอิ่ม แต่มุ่งสร้างความรู้จักพอหรือสันโดษที่สัมพันธ์กับความสุขทั้งสี่ประการ เช่น การรู้จักพอประมาณในการบริโภค โดยมีความสุขมวลรวมของประเทศ

เป็นกรณีนี้ชีวิตการพัฒนาสังคมที่พัฒนาตามแนว ปรัชญานี้จะเป็นสังคมพอเพียงเพราะสามารถพึ่งตนเองได้ไม่เป็นหนี้สิน สมาชิกของสังคมนี้เป็นผู้ร่ำรวยด้วยทรัพย์ภายในหรืออริยทรัพย์จึงไม่มีการแก่งแย่งแข่งขันเบียดเบียนกัน มีแต่ความรักสมัครสมานสามัคคีจึงเป็นสังคมแห่งสันติสุข ดังพุทธภาษิตที่ว่า “สุขา สังฆสสะ สามัคคี ความสามัคคีของหมู่คณะนำความสุขมาให้” ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของวัดในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัด เป็นสถาบันทางศาสนาที่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมาอย่างยาวนาน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหลักของปรัชญาฯ นั้นมีความสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกันกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะต่อบทบาทของวัดในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเชื่อมโยงกับหลัก “บวร” กล่าวคือ 1) สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในทุกวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษาในพื้นที่เข้ามาศึกษาและเรียนรู้ โดยเฉพาะในมิติของการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น หลักของทางสายกลาง การเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจ สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ ไม่ประมาท รู้จักแบ่งปัน พึ่งตนเองและเอื้อเฟื้อเมตตา กรุณาช่วยเหลือกันและกัน เป็นต้น 2) พระภิกษุ สามเณรมีบทบาทในการเทศนาสั่งสอนในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่พอเพียง และนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตของแต่ละคน ถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่หนึ่ง-เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว 3) เชื่อมโยง บ้าน-วัด-โรงเรียน/ราชการ (บวร) ในระดับชุมชน/หมู่บ้าน ถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่สอง-เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ยกระดับความพอเพียงเป็นระดับกลุ่ม มีการรวมตัว ทั้งความคิด ความร่วมมือ ความช่วยเหลือส่วนรวม รักษาผลประโยชน์ภายในชุมชน มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยน การจัดการและแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชน มุ่งเน้นความสามัคคีและสร้างความเข้มแข็งในชุมชน 4) เชื่อมโยง บ้าน-วัด-โรงเรียน/ราชการ (บวร) ในระดับชุมชน/หมู่บ้าน กับชุมชน/หมู่บ้านอื่น ๆ ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ระหว่างจังหวัด เพื่อการขยายผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางออกไป ถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่สามเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวไกล ระดับสร้างเครือข่าย เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่ม องค์กร ฯลฯ โดยประสานงานให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

ดังที่กล่าวตามที่สังคมไทยประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ คือ สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยโดยเฉพาะ สถาบันพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางจิตใจของชาวบ้านและสังคมเป็นที่เคารพนับถือบูชา “เมื่อชาวบ้านมีความทุกข์เดือดร้อนไม่สบายใจจะมาขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ เมื่อมีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น ขุดบ่อน้ำสร้างโรงเรียน ทำถนน สร้างสะพาน พระสงฆ์ก็จะมามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทุกครั้งดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อชุมชน

และสังคมนอกจากนั้นพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำเอาหลักพุทธธรรมคำสั่งสอนมาอบรมประชาชนเพื่อไปสู่การประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและพื้นฐานของคนไทยส่วนใหญ่เกิดมาก็นับถือพระพุทธศาสนาโดยกำเนิด ให้ท่าน แบ่งปัน รู้จักพระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคคลที่ต้องเคารพเชื่อฟังในชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสติปัญญา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประชาชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2557) ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น ให้มีความเป็นสืลสัมปทา (ที.ปา. (ไทย) 11/304/12) จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ หากประชาชนสามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอน ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพียบพร้อมในการคบคนดีเป็นมิตรตลอดจนกระทั่งทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็นมิตรแก่คนอื่น และมีความสุขชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม (อง.อภฺรฺก. (ไทย) 23/54/342) ก็จะสามารถนำพาชุมชนและสังคมไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนได้ โดยทางคณะสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยได้รับมอบนโยบายจากคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต อยู่อย่างพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งทางคณะสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยเองก็ได้สนองงานตามนโยบายของจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรมด้านต่าง เช่น การประกอบสัมมาชีพของประชาชน การจัดตั้งกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน รวมถึงการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวผ่านทางอำเภอบรรพตพิสัยเองได้ดำเนินการผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลซึ่งมีทุกตำบลเป็นสื่อในการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ด้วยความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัย ในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสนอแนะแนวทางในอำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อันจะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในอำเภออื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และเอกสาร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งได้กำหนดไว้ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หลักการคิด และแนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและระบบงานวิจัย โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสารงานวิจัย และสภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ การส่งเสริมการดำรงชีวิต และตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. การรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัย ในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลผ่านกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตีความ (Interpretation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ได้มีการจัดอบรมเชิงวิชาการจากหน่วยงานพัฒนาสังคมหรือหน่วยพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน ได้มีการพัฒนาเน้นที่เนื้อหาสาระธรรมให้เห็นความสำคัญ เพื่อให้บุคคลทั้งหลายนำไปปฏิบัติได้จริง อีกทั้งคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ยังได้มีการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้เชี่ยวชาญพร้อมที่จะจัดเนื้อหาหลักสูตรให้กระชับครบตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จัดอบรมเชิงวิชาการจากหน่วยงานพัฒนาสังคมมาหลายปี ได้มีการพัฒนาเน้นที่เนื้อหาสาระธรรม เช่น สังคหวัตถุธรรม ๔ ให้เห็นความสำคัญ เพื่อให้บุคคลทั้งหลายนำไปปฏิบัติได้จริง เป็นเหตุให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนพื้นที่ พระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยจังหวัดนครสวรรค์ มีแต่ความเจริญและก้าวหน้า

2. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ได้จัดให้ประชาชนเข้าอบรมปฏิบัติธรรม เพื่อศึกษาหลักธรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงมีการจัดให้มีคณะทำงานติดตามประเมินผลในการดำเนินชีวิตของประชาชน จัดให้มีกลุ่มอาสาเพื่อให้เป็นต้นแบบ เพื่อนำเสนอให้บุคคลอื่น ๆ ได้ศึกษาเป็นต้นแบบ พระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติ ปฏิบัติเพื่อเป็นการนำประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์มีความรู้ สามารถนำสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ รวมถึงสื่อการสอนมัลติมีเดียต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการเผยแพร่ ทำให้ได้รับความสนใจจากประชาชนและบุคคลทั่วไปเป็นอย่างมาก และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนและบุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมในการถามตอบปัญหาธรรมจุดความสนใจ ต้องการเรียนรู้ในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กล่าวโดยสรุปว่า บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยจังหวัดนครสวรรค์ได้นำทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่มีความรอบรู้ รอบคอบ สนับสนุนและส่งเสริมการดำรงชีวิตต่อคุณธรรมและหลักพุทธธรรมมาดำเนินงาน ภายใต้แนวคิดคุณธรรมนำความรู้ตามที่ได้นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งการดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการกิจหน้าที่ต้องทำในลักษณะที่ต้องพึ่งตนเอง และไม่พึ่งปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด จะทำการสิ่งใดก็ต้องคำนึงถึงเหตุผลที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น ทั้งแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไว้ในอนาคต เช่น มีการสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชุมชน โดยการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ ปรัชญาหรือ วิเคราะห์ ทำความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเชื่อมโยงลงในประกอบอาชีพ นำลงสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

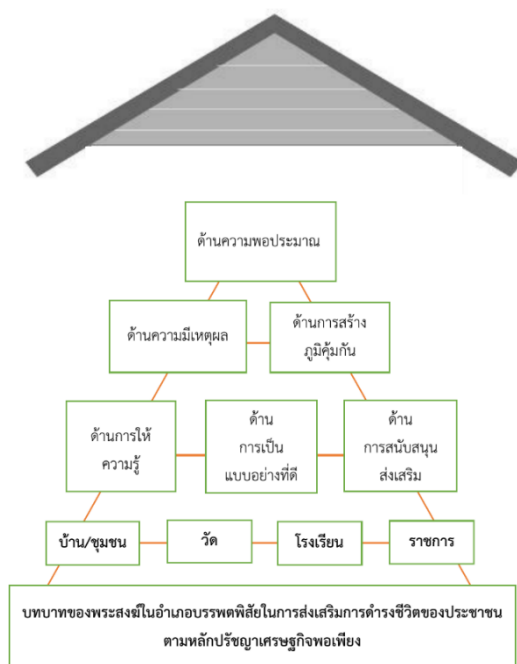
อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 บทบาท คือ 1) บทบาทด้านการให้ความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิวิฐศีลขันธ และสมคิด พุ่มทุเรียน (2563) ได้ศึกษาวิจัย “บทบาทคณะสงฆ์กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่าย บวรในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า บทบาทคณะสงฆ์ในการการสร้างความรับรู้ของชุมชนเพื่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นได้อาศัยสถานที่ของวัดเป็นแหล่งในการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวให้แก่คนในชุมชนตลอดจนเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรม ประเพณีของท้องถิ่น และอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันที่จะพัฒนาโดยการคิดนโยบาย วางแผน และรับรู้ นโยบายจากทางราชการ และในท้องถิ่นต่าง ๆ ทุกภาคส่วนได้ร่วมรู้และดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนการรักษาและเสริมสร้างศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ภายในชุมชน เน้นการถ่ายทอดและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ 2) บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ สุเทวเมธี) (2561) ได้ศึกษาวิจัย “พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน” พบว่า พระสงฆ์ได้กลายเป็นผู้นำคนสำคัญในสังคมที่มีบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาและส่งเสริม

ศิลปวัฒนธรรมไทย พระสงฆ์ได้เป็นผู้ที่มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ประชาชนการอนุรักษ์และได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ เพื่อการเป็นต้นแบบของการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป และ 3) บทบาทด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสืบทอด ธรรมชาติและพระครูอรุณสิงหธรรม (2558) ได้ศึกษาวิจัย “ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระครูประภัสสร์ธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร)” พบว่า การใช้ ส. สัตบุรุษ คือ การระดมกำลังพัฒนาคุณภาพชีวิตของสัตบุรุษ คือ ประชาชนรอบ ๆ วัดให้มีจิตใจสำนึกที่ดียิ่ง รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนาร่วมกับพระสงฆ์และสามเณร ส. สวัสดิการ คือ การจัดให้วัดระดมทุน จัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรภายในวัดให้ได้รับความสะดวกสบายตามสมควร ร่วมสนับสนุนกิจการสังคมสงเคราะห์ของภาครัฐและเอกชนด้วยความเต็มใจในทุกกรณี และ ส. สาธารณสงเคราะห์ คือ การพัฒนาการสงคมสงเคราะห์ในส่วนของพระสงฆ์และร่วมรับสนองนโยบายของรัฐบาล ด้วยการช่วยรณรงค์คุณภาพชีวิต พิชิตปัญหาความยากจน ความเจ็บไข้ความไม่รู้และให้การสงเคราะห์ประชาชนในอุปถัมภ์ วินาศภัย และสาธารณภัยต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคมตามหลัก 8 ส.

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

บทบาทของพระสงฆ์ในอำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการขับเคลื่อนร่วมกันหลายภาคส่วน ประกอบด้วย บ้านหรือชุมชน วัด โรงเรียนและราชการ ผ่าน 3 บทบาท ประกอบด้วย บทบาทด้านการให้ความรู้ บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และบทบาทด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน เพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้บรรลุเป้าประสงค์ 3 ด้าน คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงรุกมากขึ้น
2. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายในการส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบและชัดเจน
3. คณะสงฆ์ควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริม และสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. คณะสงฆ์ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง
2. คณะสงฆ์ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ กับการส่งเสริมสนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. คณะสงฆ์ควรดำรงตนเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในการดำรงชีวิตตามวิถีที่เรียบง่าย โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- พระครูนิวาส์สีลขันธ และสมคิด พุ่มทุเรียน. (2563). บทบาทคณะสงฆ์กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่าย บวรในตำบลเขาทอง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 3(1), 29-43.
- พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ สุเทวเมธี). (2561). พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. *วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), 127-142.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สืบพงษ์ ธรรมชาติและพระครูอรุณสิงหธรรม. (2558). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระครูประกาศธรรมวิธาน (มิ่ง ปภัสโร). *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 2(2), 89-100.